

Seminar

Miljømerket arbeidstøy: innkjøperne er klare, hva med leverandørene?

Nettverk for
miljømerket innkjøp

Mathilde Tybring-Gjedde
Storingsrepresentant for
Høyre

Trude Ertresvåg
CSO i Devold of Norway

Tommy Hestem
Rådgiver anskaffelser i
Asker kommune

Linda Vist
Direktør bransjeforeningen
Handel i NHO

Jorunn Amundgård
Rådgiver anskaffelser i
Miljømerking Norge

Audrun Utskarpen
Miljørådgiver i
Miljømerking Norge

Sondre Båtstrand
Rådgiver miljø og
samfunnsansvar i Bergen
kommune

Børre Myklebust
Supply Chain Manager i
Sverre W. Monsen AS

Rebecca Skram
Helgestad, fagansvarlig i
Devold Protection

Kristin Ulstein
Kategoriansvarlig Konsern
Innkjøp i Posten Bring

Program

9.00 – 12.00 (13.00 inkl. lunsj)

- **Velkommen.**
  - Cathrine Pia Lund, administrerende direktør i Miljømerking Norge
- **Svanemerkets krav til tekstiler.**
  - Audrun Utskarpen, senior miljørådgiver i Miljømerking Norge
- **Vi har høye ambisjoner! Bærekraft skal styre valg av leverandører framover!**
  - Kristin Ulstein, Kategoriansvarlig Konsernstab Innkjøp i Posten Bring
- **Vi vil ha miljømerkede arbeidsklær! Hvorfor, og når?**
  - Bærum, Asker og Bergen kommune
- **Klesindustrien må endres! Dere er endringen.**
  - Mathilde Tybring-Gjedde, Stortingsrepresentant for Høyre
- **Miljømerking gir økt konkurransekraft for norske virksomheter.**
  - Linda Vist, direktør bransjeforeningen Handel i NHO Service og Handel
- **SWM – våre valg og hvorfor.**
  - Børre Myklebust, Supply Chain Manager, Sverre W. Monsen AS
- **170 år uten hemmeligheter – det er hemmeligheten.**
  - Trude Ertresvåg, CSO Devold of Norway, og Rebecca Skram Helgestad, fagansvarlig Devold Protection
- **Diskusjon og spørsmålsrunde.**

Lunsj kl. 12:00

Kaffepause kl. 10:25

BERGEN
KOMMUNE

Asker
kommune

ÅLESUND KOMMUNE

Riksrevisjonen

Sarpsborg
kommune

Statens vegvesen

Lillestrøm
kommune

Offentlig fellesinnkjøp på Agder (OFA)

Fredrikstad
kommune

AGDER
fylkeskommune

Uio
Universitetet i Oslo

INDRE ØSTFOLD
KOMMUNE
- på kornet

Audrun Utskarpen
Miljørådgiver i Miljømerking Norge

Svanemerkets krav til tekstiler

Audrun Utskarpen
23. november 2023

Svanemerket

- Nordens offisielle miljømerke
- Helhetlig og livssyklusbasert
- Gjør det enkelt å velge mer miljøvennlig
- Stimulerer til grønn innovasjon og vekst i næringslivet
- Tredjeparts, uavhengig
- Ikke-kommersiell

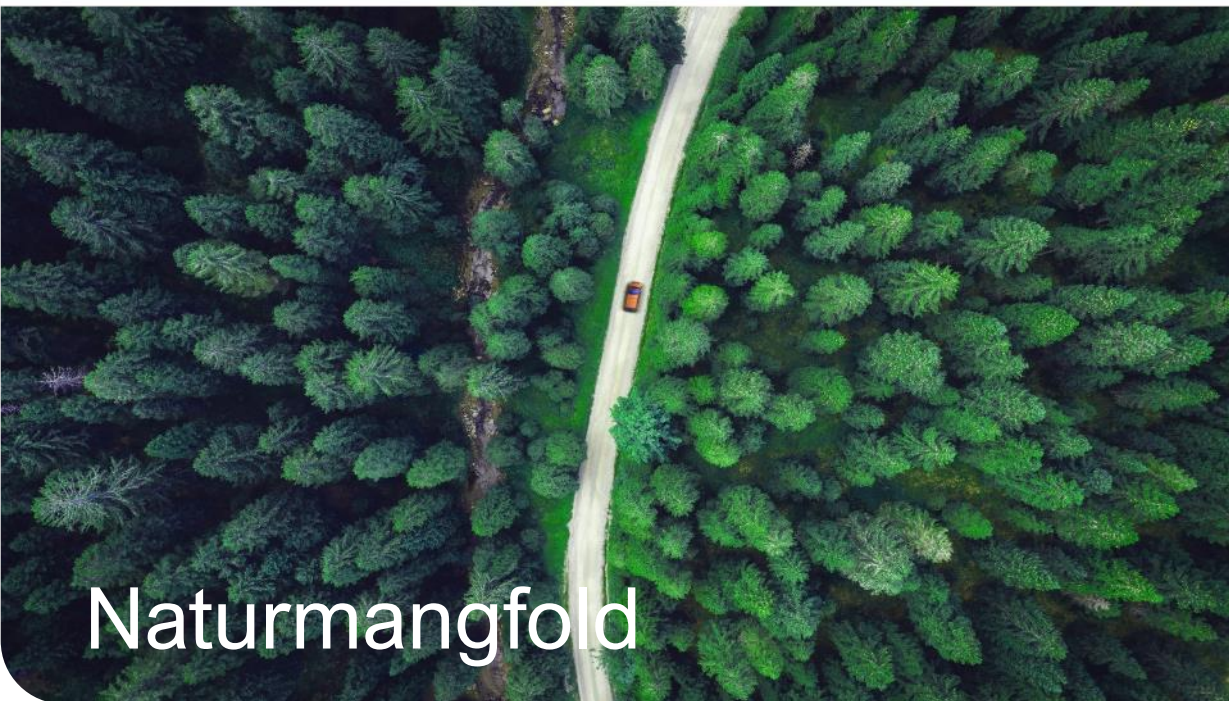
Klimaendringer

Sirkulær økonomi

Naturmangfold

Kjemikalier

**Fra bomullsmark
til butikkhylle**

Naturfiber: resirkulert, økologisk, GMO-fri og uten de verste sprøytemidlene

Bomull: 100 % økologisk eller resirkulert

Unntak: bomull til profesjonelle

Ull uten mulesing og klor-hercosect

Regenerert cellulose fra sertifiserte råvarer og lukket system

Syntetisk fiber må være resirkulert eller biobasert

- Ikke fra kretsløpet med PET-drikkeflasker
- Krav til innhold av kjemikalier
- Mikroplast: test av fiberfragmenter
- Biobasert:
  - a) restprodukter
  - b) ikke-GMO og sertifisert, ikke soya og palmeolje

Det skal ikke brukes kjemikalier som

- er klassifisert som farlige og helseskadelige
- ikke lett kan brytes ned i naturen
- er rester av tungmetaller
- er:
  - flammehemmere
  - biocider og antibakterielle stoffer
  - nanopartikler
  - siloksaner, ftalater og halogenerte organiske forbindelser

Klima, energi og vann

- BAT-teknikker som gjør at det brukes mindre energi og vann på fabrikkene
- Krav som fremmer effektiv ressursbruk, lengre levetid og mindre avfall (sirkulær økonomi-krav)
- Krav til vannkvalitet på avløpsvann (COD)

Sosiale krav og dyrevelferd

- Rettigheter for arbeidstakere, ILO-konvensjoner
- Denim: ingen sandblåsing/sliping
- Dyrevelferd:
  - ingen mulesing av sau
  - ingen plukking av dun fra levende fugler og tvangsforing

Krav til kvalitet og funksjon

- Strekking og krymping
- Fargeekthet: vask, lys, svette, tørr- og våtgnidning
- Slitestyrke
- Nupping

- Rivstyrke
- Strekkstyrke
- Sømstyrke og sømglidning

Design for mer gjenvinning og mindre avfall

- Resirkulerte eller biobaserte materialer
- Strenge kjemikaliekrav
- Kvalitetstester
- Test for tap av fiberfragment (mikroplast)
- Ingen konstruerte hull
- Ingen sikkerhetsnåler, nagler, glitter uten praktisk funksjon
- Re-design er mulig

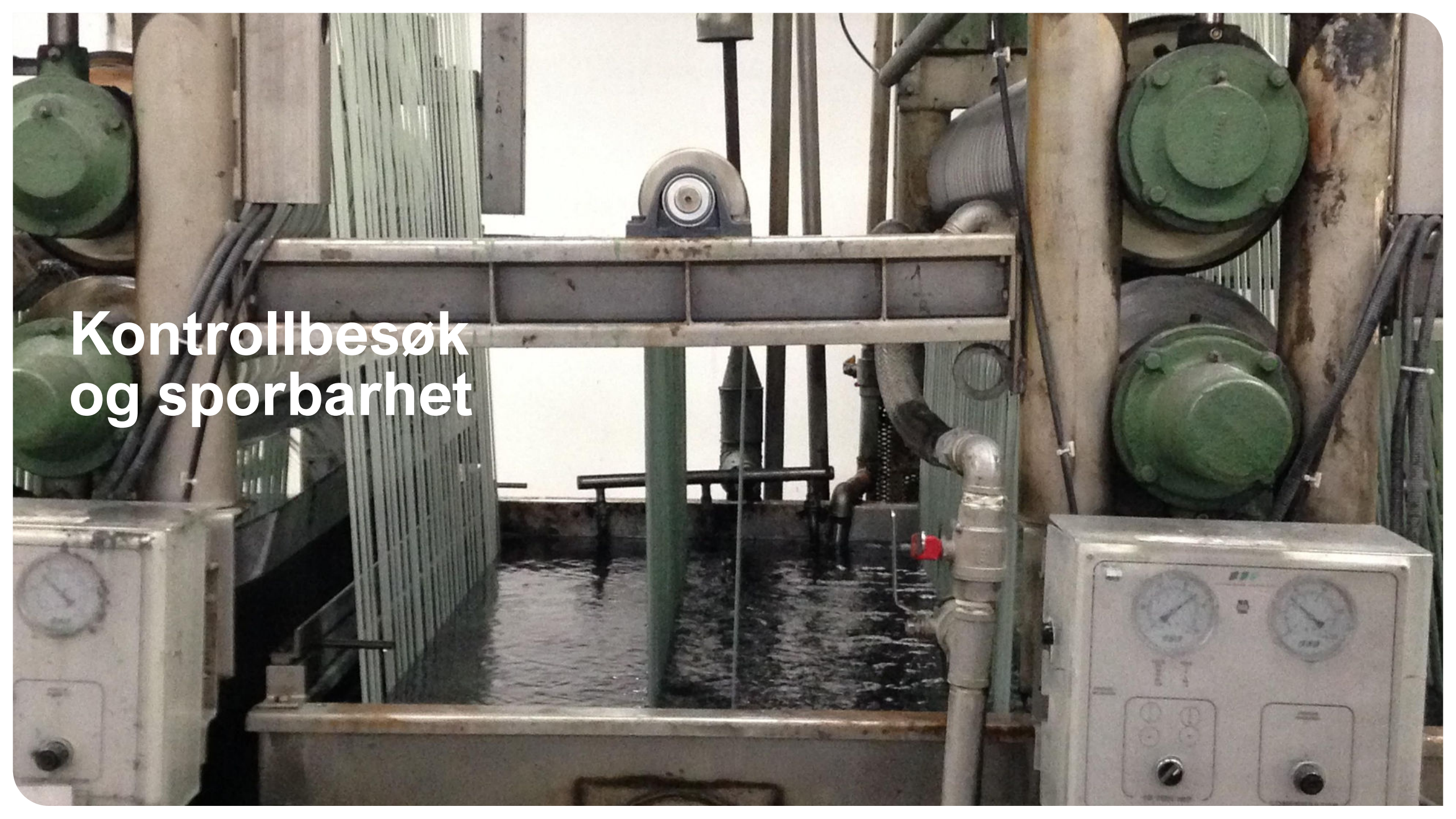

Andre krav som fremmer lang levetid og effektiv ressursbruk

- Usolgte klær: Ikke brenne eller sende på søppelfyllinga
- Vaskeinstruksjoner
- Emballasje som kan gjenbrukes

Kontrollbesøk og sporbarhet

Svanemerkets krav samsvarer med EUs tekstilstrategi

- EUs tekstilstrategi
  - design for økt levetid
  - forbud mot å kaste/ødelegge usolgte klær
  - tekstiler uten helse- og miljøskadelige stoffer
  - utvidet produsentansvar
  - digitale produktpass
  - økt innsats mot grønnvasking

Vanskelig å få.
Enkelt å velge.

Kristin Ulstein
Kategoriansvarlig
Konsern Innkjøp i Posten Bring

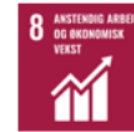
Uniformer og arbeidsklær

23. november 2023

Bærekraft - Posten Bring AS har høye ambisjoner!

Bærekraft skal styre valg av leverandører framover

Vi er en stor arbeidsgiver og har ansvar for at ansatte i hele vår verdikjede har anstendige vilkår og arbeidsforhold.

Posten utgjør en viktig del av Nordens infrastruktur – innovasjon er helt nødvendig for å være relevant også i fremtiden.

Byene står for 75% av globale karbonutslipp og nullutslippstransport er en viktig del av målet om bærekraftige byer og samfunn

Transportsektoren er en av de største utslippspostene i klimaregnskapet til de nordiske landene. Dette betyr at vi har mye å bidra med

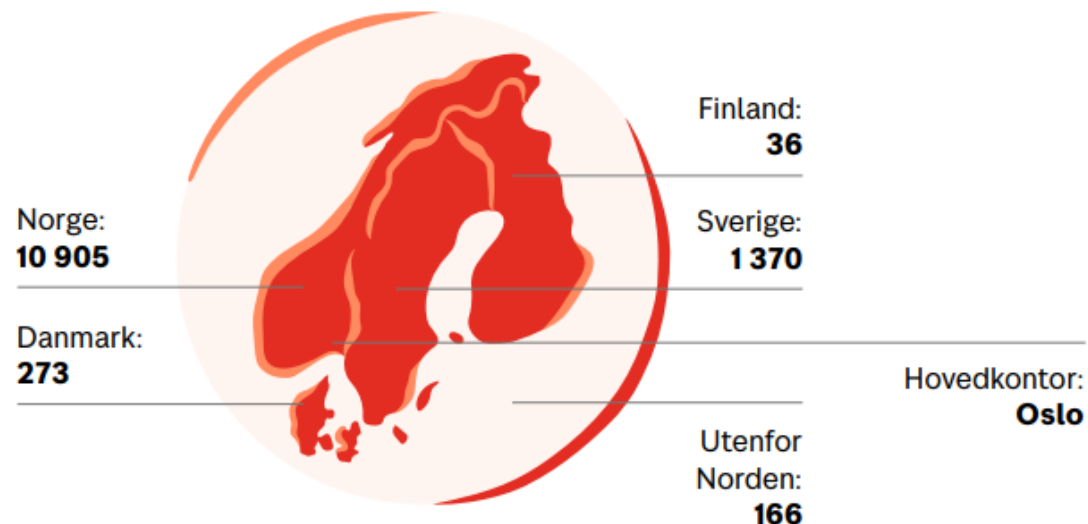
Samarbeid på flere nivåer er nødvendig for å nå globale og lokale bærekraftsmål

Vi er en stor nordisk aktør – med det kommer et stort ansvar

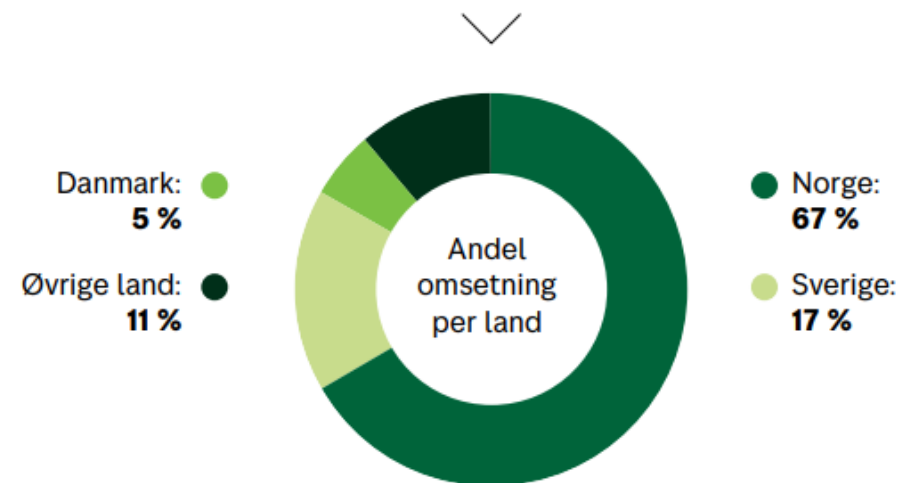
Totalt antall ansatte er:

12 750

Omsetning:

79 % < **23 429** > **21 %**
logistikk MNOK post

For hele det norske folk.

For alle bedrifter i Norden og privatkunder utenfor Norge.

Vi snur dagens utfordringer til morgendagens muligheter for verden og oss – og det gir resultater

44%

av våre kjøretøy benytter fornybare energikilder

Posten er den merkevaren nordmenn
oppfatter som mest
bærekraftig

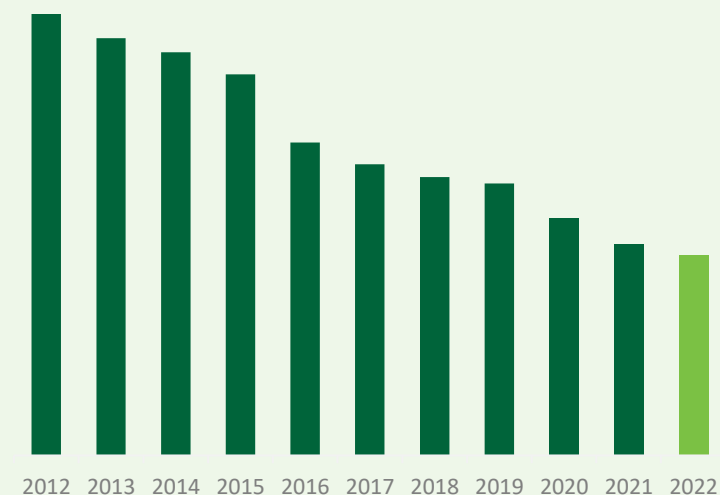
i vår bransje, ifølge
Sustainable Brand Index

Vi er et av ti av de 100 største selskapene i Norge som
kutter utslipp i tråd med
Parisavtalen

PwC Klimaindeks

Fra 2012 – 2022 reduserte
vi våre CO₂-utslipp med

55%

Mål frem mot 2030

- I 2021 besluttet konsernet et nytt miljømål:
- Transport
  1. Redusere utslipp fra egen transport med 42% innen 2030
  2. Redusere utslippsintensitet (CO2 pr tonn/km) for kjøpt transport med 32% innen 2030
    - Dette målet skal nås selv med forventet vekst på 41%. Målet er i tråd med det vitenskapen sier vi må redusere av utslipp for å innfri målene i Parisavtalen. Målet er utarbeidet etter rammeverket fra SBT (Science Based Targets) og er vertifisert av SBTi.
- I tillegg:
  - Sette tak for bestilling av nye fossil varebiler i løpet av 2022 i by og i 2023 utenfor by
  - Tilby fossilfri lastmile-distribusjon i 40 nordiske byer innen 2023
  - Øke andel på tog og tilby fossilfri intermodale logistikk-løsninger mellom utvalgte byer
  - Redusere energiforbruk fra oppvarming, ventilasjon, lys og produksjon i bygg
  - Øke andel fornybar energi i våre bygg - solceller på taket på alle terminalene – ENØK tiltak

Uniformer laget av resirkulerte plastflasker

- I tråd med konsernets strategi om å være best på bærekraft besluttet Posten og Bring i 2021 å fase ut bruk av virgin polyester i sine uniformer.
- Endringen berører: Skalljakke, softshelljakke, pilotjakke, collegejakke, polo langermet, tennisskjorter, arbeidsbukse og shorts.
- Ca 60,761 plagg med resirkulert polyester kommer inn på lager høsten 2022.
- Antall brukte PET flasker som har blitt resirkulert til uniformer er estimert til å være ca 1,8 mill. flasker.
- Deler av plastinnpakningen på forsendelsen er fjernet og byttet ut med emballasje i papp for å begrense bruken av plast.
- I tillegg får alle som bruker uniform en egen vaskepose.
- Vaskeposen skal bidra til å beskytte plaggene i vaskemaskinen og ta vare på miljøet ved at mikroplast ender opp i vaskeposen og i mindre grad i naturen.

Tencel prosjekt

Pilot på T-skjorter produsert av Tencel (for ev. erstatte T-skjorte i bomull og Sports T-skjorte i resirkulert polyester).

Piloten har vist at tekstilen oppfattes myk og behagelig og pustende, holder på fasong og farge etter mange gangers vask.

TENCEL™ Lyocell og Modal fibre bidrar til å minimere miljøpåvirkningen. Fibrene stammer fra fornybar tremasse. De sertifiserte biobaserte fibrene er produsert ved hjelp av en miljømessig ansvarlig produksjonsprosess. Fibrene er sertifisert som komposterbare og biologisk nedbrytbare, og kan dermed fullt ut gå tilbake til naturen, Produksjon og farging av tekstiler gjøres i et lukket system med minimal negativ påvirkning på natur og biomangfold.

Mulig neste steg:

- collegejakke, polo langermet, tennisskjorter

Gjenbruk og reparasjon i stedet for utfasing og forbrenning

Sammen med bærekraftsavdelingen og vår leverandør så går vi nå gjennom kolleksjonen for å se om endringer kan gjøres:

- Omgjøring av design av uniformskolleksjon for større grad av tilrettelegging for reparasjon og utskiftning deler
- Innsamling av brukt tøy
  - Sentral oppsamling / retur av plagg (ved slitasje, eller endring arbeidsstokk)
  - Gjenbruk av plagg mulig i større grad?
  - Reparasjon mulig?

Tekstiler er ikke bare rene - Å holde styr på alle negative faktorer er et møysommelig arbeid

- Eksempler på farlige stoffer som kan inngå i plastmaterialer – men som skal unngås:
  - **Bisfenol A** – kan brukes i epoksy/harpiksblandinger og som antioksidant og UV-stabilisator
  - **Bromerte flammehemmere** – brukes som brannhemmende midler i noen produkter
  - **Kvikksølv (Hg)** – kan brukes som katalysator i produksjonen av polyuretan
  - **Arsen, tinnorganiske forbindelser og triklosan** – kan brukes som biocid i plast
  - **Kadmium (Cd), bly (Pb) og krom (Cr)** – kan inngå i fargestoffer/pigmentering
  - **PFOA (perfluoroktansyre)** – kan brukes som hjelpestoff i produksjonen av fluorplast
  - **Ftalater** – kan brukes som mykgjørere i PVC-plast
- **Hudnære tekstiler;**
  - **Azofargestoffer** som kan brytes ned til arylaminer (kreftfremkallende)
  - **Formaldelyd** (kontaktallergi)
- **Yttertøy og andre utendørstekstiler**
  - **Bromerte flammehemmere** (tetra-, penta-, hekso- og hepta-BDE, okta- og deka-BDE (kreft, foster og nerveskade)
  - **Andre flammehemmere: tris** ((2,3,dibromopropyl og tris-aziridinyf-fosfatoksid (kreft)
  - **PFOS/PFOA** – coating for å hemme flekker, olje, vanninntrengning (giftig for vannlevende organismer)
- **Metall, gummi og plast – bestanddeler**
  - **Kortkjedede klorparafiner i plast (SCCP)**
    - bioakkumulere og brytes sakte ned, giftig for vannlevende organismer
  - **Nikkel** (kontaktallergi og eksem)
  - **Kadmium i plast** (giftige og kreftfremkallende)
  - **Krom i skinn og lær** (kreft og allergi)
  - **Polisykliske aromatiske hydrokarboner (PAH)** i gummi- og plastdeler (giftig, arvestoffskadelige, kreftfremkallende)
- **Biocidbehandlede tekstiler (Antipakteriell / lukthindrende)**
  - Noen biocid forbindelser er forbudt, så som
    - **TBT og DBT**

Hva med standardplagg til oss alle?

Produsenter og importører av tekstiler har et ansvar for å følge lovbestemte krav (Reach-forskriften)

- Må kjenne kravene som er relevante for sine produkter
- Plikter å skaffe tilveie nødvendig kunnskap
  - Aktsomhetsplikten i produktkontrollen (§3)
- Plikt til å informere hvis et produkt eller deler av et produkt overskrider grenseverdier fastsatt i Reach-forskriften
- Info skal gis uoppfordret i leverandørkjeden og til kunder på forespørsel
- Forhandlere skal ha full oversikt over innholdet av helseskadelige eller miljøforstyrrende stoffer.

Miljømerker – type 1

Miljømerking
Norge

Tommy Hestem
Rådgiver anskaffelser i Asker kommune

Miljømerking Norges nettverkssamling

***Vi vil ha miljømerkede arbeidsklær!
Hvorfor, og når?***

Tommy Hestem / Rådgiver Anskaffelser Asker kommune

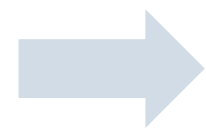
23. november 2023

Bærekraftsmålene er rammeverket som gir grunnlag for prioriteringer

Sørge også for at relevante politiske føringer legges til grunn for kommunens anskaffelser

Økonomisk bærekraft med mål og hensyn til hvordan dette ivaretas i praksis

Kompetanse og organisering

Anskaffelsesprosessen og
kontraktsoppfølging

Analyser

Standardisering

Digitalisering

Avtaledekning og leveransesikkerhet

Markedsstimulering

Innovasjonsbehov

Anskaffessamarbeid

Eksterne aktører og samarbeid

Miljømessig bærekraft med mål og hensyn til hvordan dette ivaretas i praksis

Analyse og målinger av miljøbidrag
fra anskaffelser

Aktuelle forpliktelser og prosjekter
som skal følges opp i anskaffelser

Sirkulærøkonomi

Materialretur/emballasje

Miljøsertifisering av leverandører

Bruk av miljømerker

Spesielt om kjøretøy, transport og
maskiner

Transport og logistikk som spesielt
utviklingsområde

Sosial bærekraft med mål og hensyn til hvordan dette ivaretas i praksis

Sosialt ansvar

Seriøst arbeidsliv – motvirke
arbeidslivskriminalitet

Antikorrupsjon

Motvirke ulovlig anbudssamarbeid

Sporbarhet

Bruk av sosiale merkeordninger –
etisk handel

Universell utforming

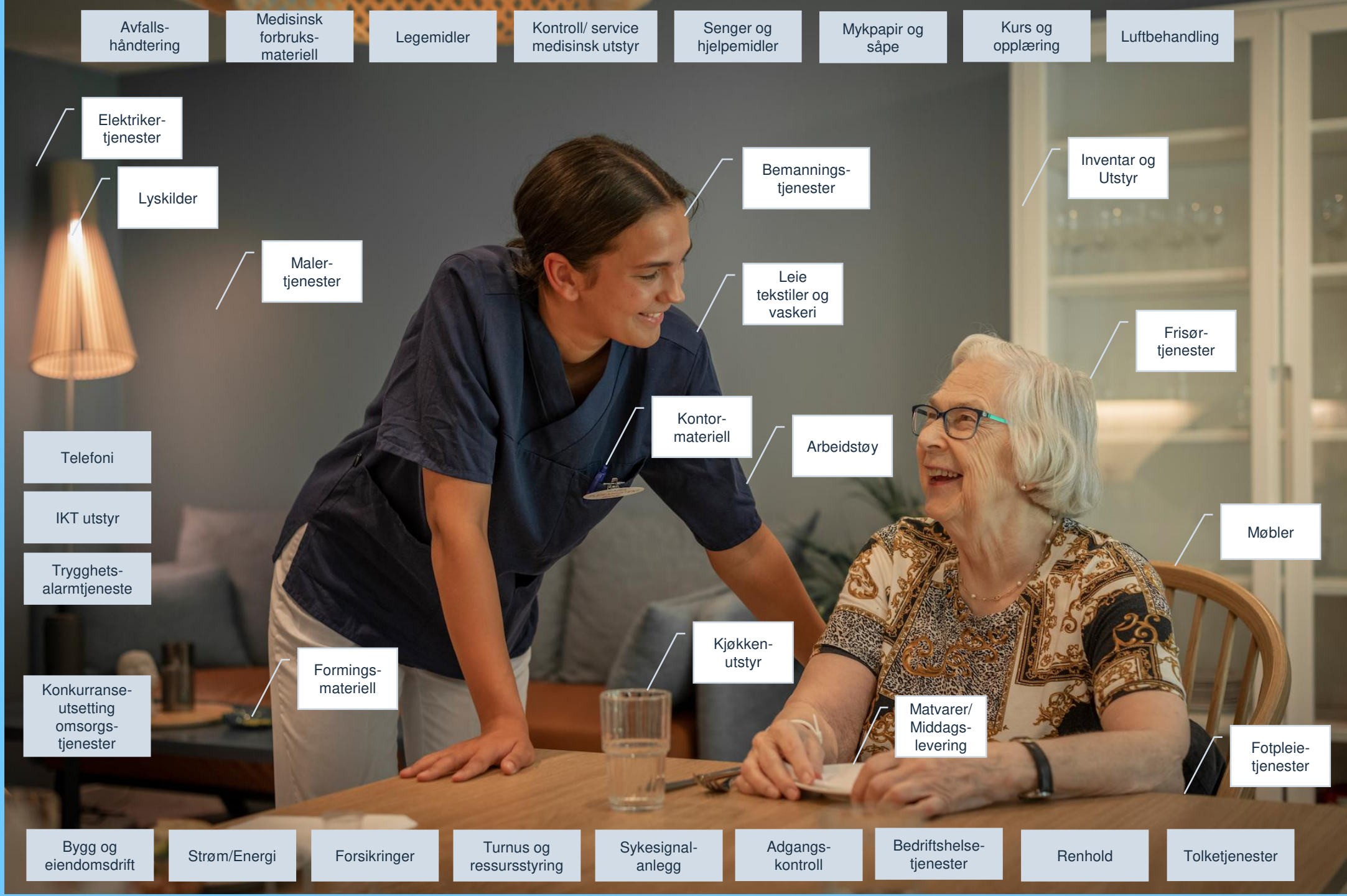
Lokale leverandører

Reservering av kontrakter

Velferd Bo- og omsorgs- senter

Gode møter med brukere fordrer motiverte medarbeidere og gode anskaffelser!

Avfalls-
håndtering

Medisinsk
forbruks-
materiell

Legemidler

Kontroll/ service
medisinsk utstyr

Senger og
hjelpemidler

Mykpapir og
såpe

Kurs og
opplæring

Luftbehandling

Elektriker-
tjenester

Lyskilder

Maler-
tjenester

Bemannings-
tjenester

Inventar og
Utstyr

Leie
tekstiler og
vaskeri

Frisør-
tjenester

Telefoni

Kontor-
materiell

Arbeidstøy

IKT utstyr

Trygghets-
alarmtjeneste

Møbler

Konkurrans-
utsetting
omsorgs-
tjenester

Formings-
materiell

Kjøkken-
utstyr

Matvarer/
Middags-
levering

Fotpleie-
tjenester

Bygg og
eiendomsdrift

Strøm/Energi

Forsikringer

Turnus og
ressursstyring

Sykesignal-
anlegg

Adgangs-
kontroll

Bedriftshelse-
tjenester

Renhold

Tolketjenester

Oppvekst Skole

God hverdag for
elever og lærere
forutsetter god
samskaping og
gode anskaffelser!

Eksempler fra ulike kategorier anskaffelser

Kaffetjeneste -
kontraktskrav om
miljømerket
kaffetjeneste

Trykk og kopiering -
krav om miljømerket
papir og reservert
kontrakt

Møbler – krav om
miljømerking av
kontormøbler

Maletjenester –
Vikens krav til
utslippsfri transport,
krav om miljømerket
maling

Lekeapparater
utendørs –
Miljømerking som
tildelingskriterie

Leker og
formingsmateriell –
Tildelingskriterie
miljømerking og
miljøtiltak

Utslippsfrie
byggeplasser –
kontraktskrav om
innfasing av utstyr

2 Svanemerkede
skolebygg;
Sydskogen og
Torvbråten

- *Krav til miljøledelsessystem er inntatt i nesten alle konkurranser vi har*
- *Kombinasjoner av flere kravtyper og både sosiale, miljømessige og økonomiske mål legges inn*

Alle skal rapportere sin status på bærekraft...

- Akkumulert rapportering oppover innebærer at hele verdikjeden teller i det endelige resultatet
- Verdikjeder eller aktører som bidrar til målene vil bli foretrukket som leverandører og underleverandører til både offentlige og private oppdrag
- Banker, forsikring og annet innen finansiering skal også svare for dette og vil sette krav til sine kunder

Hvorfor kreve miljømerker og miljøsertifisering?

- Viktig verktøy for å nå bærekraftsmålene som Norge er forpliktet til
- Forenkling både i konkurransen og ved oppfølging av avtalene
- Forutsigbarhet for leverandører
- Gjør at alle kan sette krav
- Tredjepartssertifisering gir nøytral evaluering uten egen ekspertkompetanse

Vask og leie av tekstiler

(Arbeidstøy, institusjonstøy og flattøy)

Drammen, Bærum og Asker kommuner

Krav til at hele prosessen var miljømerket!

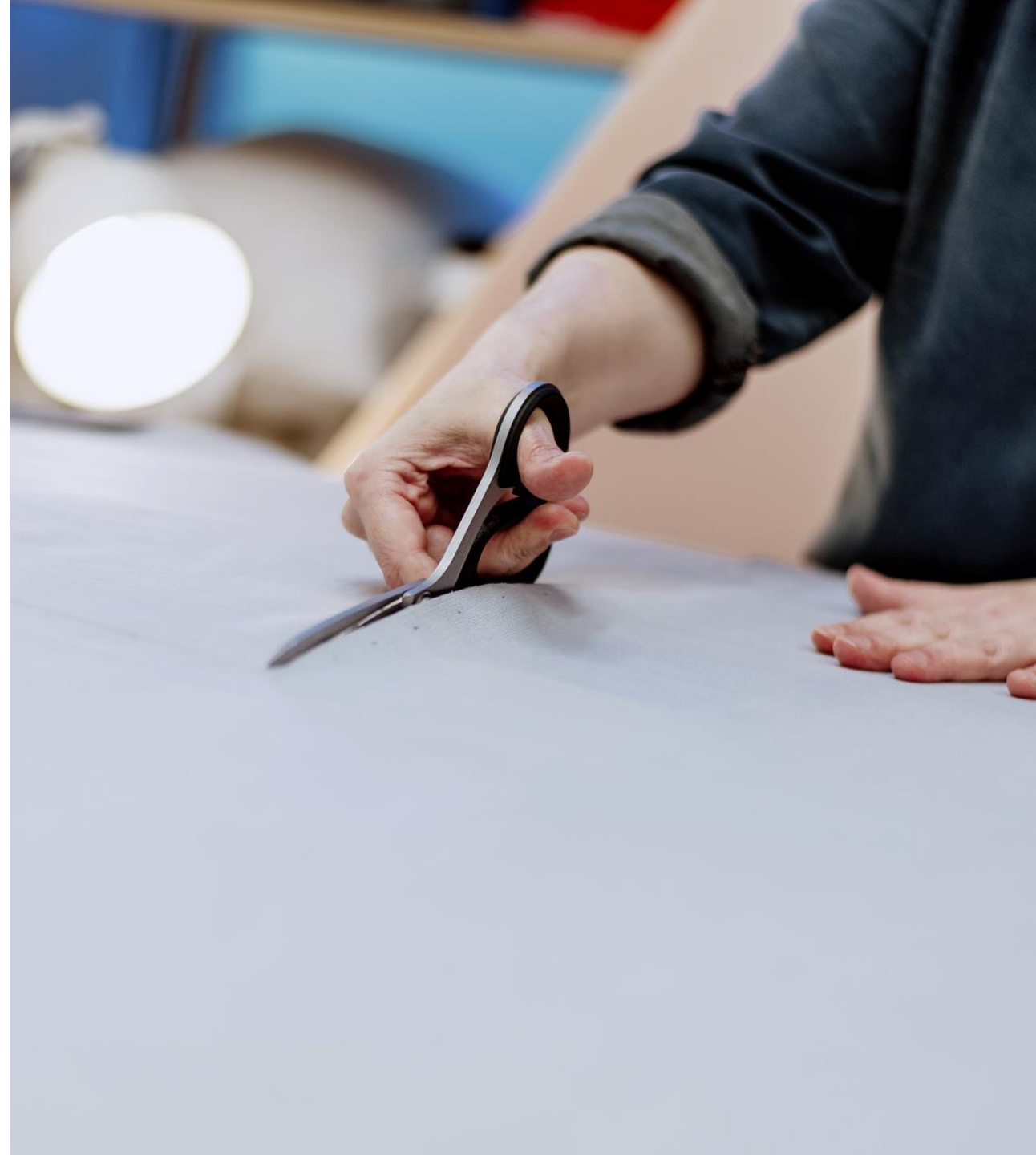
Tjenesten som tilbys skal oppfylle merkekravene i Svanemerket eller tilsvarende miljømerke.

- 100% avgjort på laveste pris, når forutsetningen var oppfylt
- Svanemerket felles vaskeritjeneste for kommunene

Tekstiler = høy risiko

- På høyrisikolisten for brudd på grunnleggende menneskerettigheter
- Stort klimaavtrykk og ressursforbruk
- Stor overproduksjon, avfallsproblem og miljøproblem

Arbeidstøy

Vi ønsker at hele prosessen er miljømerket og sosialt merket!

Gjerne 100% avgjort på pris, når forutsetningene ellers er oppfylt

Nye forskriftskrav om miljøkrav fra 01.01.24

- Hovedregelen er at klima- og miljøhensyn skal vektes med minimum 30 prosent i tildelingskriteriene.
- Hvis det er klart at det gir en bedre klima- og miljøeffekt kan vekting erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen. Dette må begrunnes.
- Kravene gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig. Unntak må begrunnes.

Gjennom dialog med bransjen avklare hvor krav settes

Relevante Rammeavtalekonkurranser på gang

Kommune	Rammeavtale	Forventes når	Planlagte Bærekraftskrav	Verdiestimat
Drammen	Kjøp Arbeidstøy	Desember 2023	Miljø og etisk /sosiale krav	12 MNOK
Asker	Kjøp av Arbeidstøy	Vinter/Vår 2024	Miljø og sosiale krav	18 MNOK
Bærum	Kjøp Arbeidstøy Helse, Renhold, kokketøy mm	Høst 2025	Fortløpende utfordre modenhet i markedet mtp miljømerking, transport, klima, reparasjon mm	5 MNOK
Bærum	Kjøp av tekstiler (sengetøy mm)	Høst 2025		
Bærum (med hos Oslo)	Kjøp arbeidsklær, sko + reparasjon!	Høst 2026		23 MNOK (Bærum alene)
Drammen, Bærum, Asker	Vaskeritjenester og leie av tekstiler	2028	Full miljø- og sosial sertifisering	175 MNOK

Asker
kommune

Sondre Båtstrand
Rådgiver miljø og samfunnsansvar i Bergen kommune

BERGEN KOMMUNE

Miljømerket arbeidstøy – innkjøperne er klare, hva med leverandørene?

Nordisk innkjøper-offensiv for mer miljømerkede arbeidsklær

TEMAER: Bærekraft Kommune Miljømerke

Overborgermester Frank Jensen i Københavns kommune gleder seg i [udbudsmidia.dk](#) over at så mange danske kommuner og storbyer i nabolandene støtter opp under initiativet for å etterspørre miljømerkede arbeidsklær.

INNLEGG AV: LENNART HOVLAND 7. JANUAR 2020

[SEND ARTIKKELEN PÅ E-POST](#)[SKRIV UT ARTIKKELEN](#)

62 nordiske aktører går sammen om å legge press på tekstilbransjen for å få mer av miljømerket arbeidstøy. Det er første gang at et initiativ samler offentlige innkjøpere på tvers av de nordiske land for at påvirke markedet i en grønnere retning. Oslo og Bergen stiller fra Norge bak initiativet som er kommet fra Københavns kommune, som også tidligere har samlet offentlige virksomheter bak liknende krav overfor andre bransjer. Og oppnådde resultater.

BERGEN
KOMMUNE

Københavns Kommune vil have mere bæredygtigt arbejdstøj på markedet

21.11.2019 06:00:00 CET | [Københavns Kommune Økonomiforvaltningen](#)Del [f](#) [in](#) [t](#) [✉](#) [whatsapp](#)

Med Københavns kommunes medarbejdere som bæredygtig fortrop går 40 danske kommuner og fire af Nordens hovedstæder sammen om at lægge pres på tekstilbranchen for at få mere miljømærket arbejdstøj.

Mange tusinde social- og sundhedsassistenter på plejehjem, p-vagter, gartnere og andre ansatte i landets kommuner og regioner kan se frem til at gå på arbejde i mere miljøvenligt arbejdstøj.

Københavns Kommune har nemlig sat sig i spidsen for en opfordring til markedet om at producere mere bæredygtig arbejdsbeklædning, og opfordringen får massiv opbakning.

Hele 40 danske kommuner, fire regioner, en række offentlige myndigheder og universiteter samt Helsinki, Oslo, Bergen, Stockholm og Göteborg slutter op om kravet om bæredygtigt arbejdstøj. Tilsammen indkøber de i alt 62 aktører bag opbakningen årligt arbejdstøj for cirka 216 mio. kr.

Miljø- og klimahensyn ved anskaffelser til Bergen kommune (Bergen bystyre 24.03.2021, sak 93/21)

- «For oppdragsgiver er bruk av miljømerkede produkter en enkel og verifiserbar måte å fremme produkter som ikke er helse- og miljøskadelige. Siden miljømerkenes kriterier strammes inn regelmessig, sørger bruk av miljømerker også for at de produktene som kommunen anskaffer til enhver tid har en høy standard, selv når det kommer ny kunnskap. Dette ville en ikke like lett ha fanget opp gjennom konkrete krav, som gjerne overføres fra den ene konkurransen til den neste.
- Bergen kommune er medlem i Nettverk for miljømerket innkjøp og har gjennom medlemskapet forpliktet seg til å øke andelen miljømerkede produkter i anskaffelsene.»

Bergen kommune prioriterer sirkulære anskaffelser

- Prioritere rammeavtaler på bruktkjøp og tjenesteløsninger fremfor tradisjonelle rammeavtaler på nye produkter. Disse avtalene skal dekke tilnærmet hele vårt behov.
- Velge produkter med lavt klima- og miljøavtrykk i de tilfeller vi må kjøpe nytt. Vi favoriserer type 1-miljømerkede produkter (eller lignende standarder) av høy kvalitet, som enkelt kan vedlikeholdes, repareres, oppsirkuleres og materialgjenvinnes.

HANDLINGSPLAN
ANSKAFFELSESTRATEGI 2022-2025

FOR BERGEN KOMMUNE

Mål på at vi lykkes

Følgende indikatorer er relevante for å vurdere måloppnåelse:

- Alle avdelinger har implementert og tatt i bruk felles digitale systemer for samfunnsansvar.
- Det er færre avvik/hendelser i det digitale systemet for oppfølging av seriøsitetsskrav.
- Andel kontrakter med krav til klima/miljø er økende og høyere enn i 2020.
- Vi ser en nedgang i antall innleide på våre byggeplasser.
- Kommunen kjøper en større andel varer med miljø-, rettferdig handel- og dyrevelferdsmerker.
- Det gjennomføres flere anskaffelser som hensyntar en sirkulær økonomisk tankegang (krav til reparasjon, brukt utstyr, leie i stedet for å eie, mv).
- Det mottas færre klager på universell utforming fra innbyggere og Kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse.

Grønn virksomhet

Klima- og miljøplan
for Bergen kommunes
virksomhet

BERGEN
KOMMUNE

Miljø- og dyrevelferdspolicy for anskaffelser til Bergen kommune (oppdateres av Innkjøp konsern)

2. Miljømerkede produkter og tjenester

Merkeordninger for miljø kan stilles til en god del produkter og enkelte tjenester. Bergen kommuneer gjennom sitt medlemskap i [Nettverk for miljømerket innkjøp](#)¹ forpliktet til å fremme merkeordninger for miljø.

Stiftelsen Miljømerkings «[Kravgenerator](#)» skal benyttes som veileder og mal for hvordan og når detskal stilles krav i den enkelte konkurranse.

Bergen kommune skal benytte type 1-miljømerker i anskaffelser hvor det er relevant. Type 1- miljømerker er basert på ISO14024 og har et livssyklusperspektiv. Det kan stilles krav til øvrige merkeordninger av lavere rang når det ikke finnes miljømerker av type 1 for aktuelle produktgrupper.

Som hovedregel skal type 1-miljømerker stilles som obligatorisk krav i vareanskaffelser. Krav bør imidlertid ikke stilles uten kjennskap til markedssituasjonen. Brukes miljømerker som kontraktskrav, skal tidsperiode for å oppnå lisens settes fra kontraktsignering. Anbefalt tidsfrist er seks til tolv måneder. Det gir tid til interne forberedelser hos valgte leverandør.

Benyttes miljømerker som evalueringskriterium, eksempelvis hvor det er få tilbydere som har lisens, brukes anbefalt vektning til Stiftelsen Miljømerkets «[Kravgenerator](#)». Tilbyder skal da ha oppnådd miljømerket ved tilbudsinnlevering. Kravgeneratoren legger også opp til at merkeordninger av lavererang (ikke type 1) gis en viss uttelling.

Veilederen [Bruk av anerkjente merkeordninger og anerkjent miljøledelse i offentlige innkjøp](#), utarbeidet av Svanemerket, Debio, Fairtrade, og Miljøfyrtårn, 2017 kan også være nyttig å se hen til.

Eksempler på bruk av miljømerker i konkurranser

Trykkeritjenester: Trykkeriet skal være Svanemerket

Formingsmaterieill: Miljømerkede produkter vektet 40 %

Lunsjprodukter: Økologiske produkter vektet 30 %

Div. matavtaler: Krav om at utvalgte produkter skal være økologiske (særlig egg og melk)

Medisinsk utstyr og forbruksmaterieill: Hudpleieprodukter, såper og sjampoer miljømerkes etter type 1 (minst 28 produkter er enten Svanemerket eller EU-Blomsten)

Div. møbelavtaler (rammeavtaler + DPS-er): Miljømerkede produkter vektet 20 %

Renholdsprodukter: Miljømerkede produkter vektet 20 %, samt minstekrav om at mopper, kluter, tørkepapir og toalettpapir skal være Svanemerket (minst 110 miljømerkede produkter)

Leker: Produkter med miljømerke type 1 fikk evalueringsbonus på 20 %

Malerarbeid: Minstekrav om at innendørs og utendørs maling, utendørs lakk og beis, samt sparkel, er merket med Svanemerket eller tilsvarende.

Kontorrekvisita: Miljømerkede produkter vektet 20 %. *Straks ny konkurranse!*

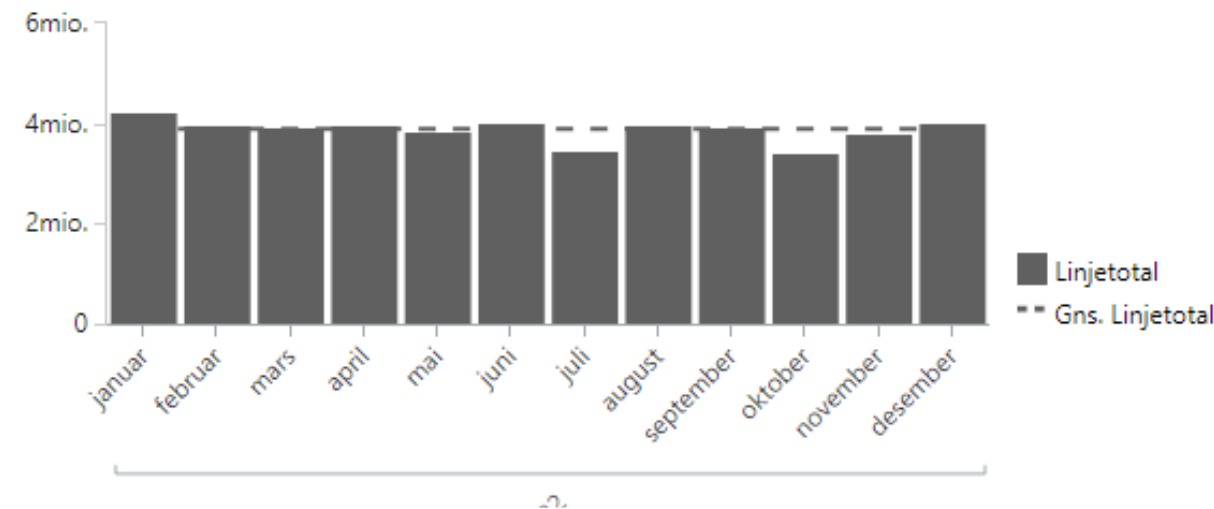
Anskaffelser av arbeidstøy i 2022

Organisasjon

Org. hierarki

	Linjetotal↓
Totalt	46 661 770
+ Byrådsavdeling for helse og omsorg	34 332 782
+ Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	3 682 439
+ Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	3 584 106
+ Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	2 997 406
+ Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	1 871 084
+ Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	142 838
+ Bystyrets organer	25 535
+ Byrådsleders avdeling	23 969
+ Fellesposter - bykassen	1 610

Innkjøp over tid

Leverandør	Forbruk	Avtaler
Elis Norge AS	20 793 652	Uniformer til hjemmesykepleien, Uniformer til sykehjem og legevakt
Nor Tekstil AS	19 618 539	Leie og vask av uniformer, Avtale om leie av arbeidstøy for MO-senter Eidsvåg, Leie av arbeidstøy for Lilletvedt bofelleskap

BERGEN
KOMMUNE

Eksisterende avtaler om arbeidstøy

Avtale	Leverandør	Anslått avtaleverdi ekskl. mva	Varighet inkl. opsjon
Uniformer til sykehjem og legevakt	Elis Norge AS	68 000 000 kr	28.03.2026
Arbeidstøy og vernebekledning, inkl. regntøy og sko	Victoria AS	28 000 000 - 40 000 000 kr	31.03.2026
Uniformer til hjemmebaserte tjenester og EVR vurderingsteam	Elis Norge AS	32 000 000 kr	01.10.2027

Uniformer til sykehjem og legevakt

2.5 Svanemerkede vaskerier	
Beskrivelse	Alle vaskerier som benyttes i avtalen med levering til Oppdragsgiverens virksomheter skal være Svanemerket.
Oppfyller krav	Ja

Miljøkrav til vaskeri

- Svanemerket tar seg av omfattende rapportering og oppfølging
- Trenger bare å sjekke gyldighet på lisens

Beregningen skal være nøktern, så besparelsen kan være større enn antydnet. Ill.foto: Colourbox

Kutter CO₂ ved å velge svanemerket vaskeri

Det er minst 27 prosent CO₂ å spare på å velge et svanemerket vaskeri til arbeidsklær. Det viser en livssyklusvurdering foretatt av Nordisk Miljømerking.

BERGEN
KOMMUNE

Uniformer til hjemmebaserte tjenester og EVR vurderingsteam

1.1 Tekstil [utdrag]

For kittel og bukse:

Tilbyder skal levere datablader for uniformene, og skal kunne dokumentere at lyocell stammer fra skogdrift/plantasjer som er sertifisert av FSC, PEFC eller tilsvarende ordninger, samt tredjeparts sertifisering av fremstillingsprosess i lukket krets der over 95 % av alle kjemikalier brukes om igjen.

For t-skjorte (piké) og hijab:

Øko-Tex Standard 100, tilsvarende eller mer omfattende miljømerker (type 1 som Svanemerket).

2.3 Svanemerkede vaskerier

Alle vaskerier som benyttes i avtalen med levering til oppdragsgiverens virksomhet må være Svanemerket.

Arbeidstøy

3.0	Miljø	Ingen respons	30,0%	
3.1	Miljømerkede produkter	Oppfyller / Oppfyller ikke	50,0%	

Evaluering av miljø inkluderer en vurdering av tildelingskriteriene 3.1-3.3.

Score fastsettes basert på andel produkter med dokumenterte miljøegenskaper.

Leverandøren med høyeste total score får 10 poeng på kriteriet. De øvrige tilbud får score regnet etter prosentvis avvik fra beste score.

Produkter som ikke er miljømerket, men som oppfyller kravene, kan leverandør legge ved dokumentasjon på at kravene er oppfylt. Der det foreligger dokumentasjon vil produkter få score fra 0 til maks 5 poeng ut fra opplysninger som framkommer i dokumentasjon. Leverandører som tilbyr andre merker, har det juridiske ansvaret for å dokumentere at deres miljømerke kan anses likeverdig/tilsvarende med de merker som spesifisert nedenfor

- For produkter der det ikke er lagt ved dokumentasjon, vil det bli gitt en score på null (0).

BEKLEDNING:

Følgende miljømerker gir 10 poeng: Svanemerket, EU-blomsten, Blå Engel, GOTS*, Øko-Tex Made in Green eller tilsvarende (leverandøren må godtgjøre at merkeordningen er tilsvarende i form av en tabell eller en samsvarsattest).

*GOTS (for produkter i minimum 70 prosent naturfiber som ull/bomull)

Følgende miljømerker gir 5 poeng: Øko-Tex Standard 100, Greenguard, Økologisk, eller tilsvarende (leverandøren må godtgjøre at merkeordningen er tilsvarende i form av en tabell eller en samsvarsattest).

IK-EØS 137-2023 Kjøp av yttertøy til hjemmebaserte tjenester

Allværsjakker med innerjakker og regnbukser med Bergen kommunes logo.
Estimert verdi: 12 mill. kr.

Innleveringsfrist: 5. januar kl. 14.

Krav:

Alle materialer skal ha Øko-Tex standard 100 eller tilsvarende miljømerker.

Kriterium:

20 % miljø, hvorav 70 % type 1 miljømerker og 30 % resirkulert polyester

Hvorfor miljømerker?

- **Forenklende:** Type 1-miljømerker dekker de vesentligste miljøsidene, slik at vi ikke trenger å bruke så lang tid på å formulere veldig detaljerte krav i konkurranser.
- **Besparende:** Vi trenger kun å sjekke gyldighet av lisenser. Ikke nødvendig å be om masse detaljert miljødokumentasjon ved evaluering, og, ikke minst, ved kontraktsoppfølging.
- **Tillitvekkende:** Den fysiske merkingen er synlig bevis for innbyggerne våre om at kommunen tar miljøansvar

Takk for oppmerksomheten!

Spørsmål, kommentarer eller innspill?

Ta gjerne kontakt:

*Sondre Båtstrand,
rådgiver miljø og samfunnsansvar,
Innkjøp konsern, Bergen kommune*

E-post:

sondre.batstrand@bergen.kommune.no

BERGEN
KOMMUNE

Mathilde Tybring-Gjedde
Stortingsrepresentant for Høyre

Klesindustrien må endres! Dere er endringen.

Kaffepause

Linda Vist

Direktør bransjeforeningen Handel i NHO

Miljømerking gir økt konkurransekraft for norske virksomheter

Linda Vist, Direktør Handel i NHO Service og Handel
23.11.2023 Seminar om miljømerket arbeidstøy

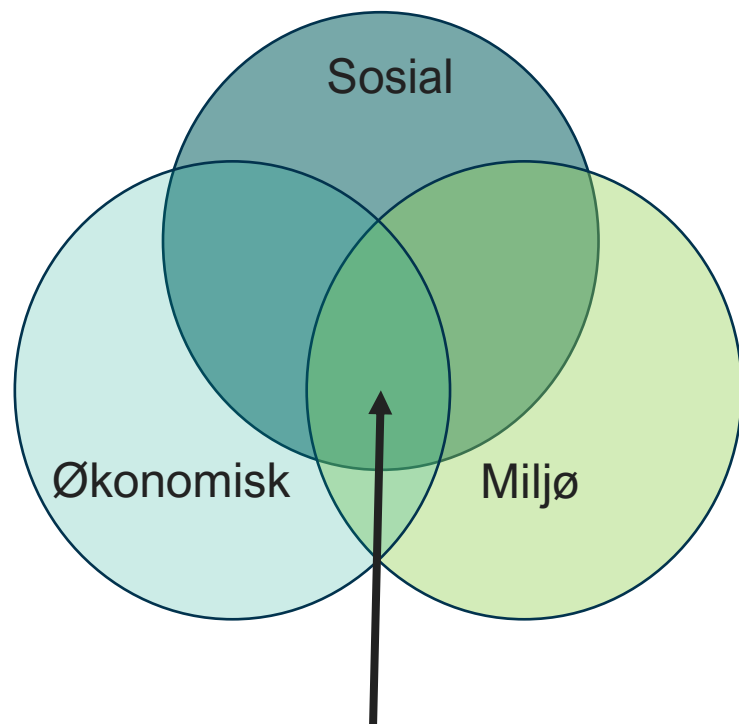

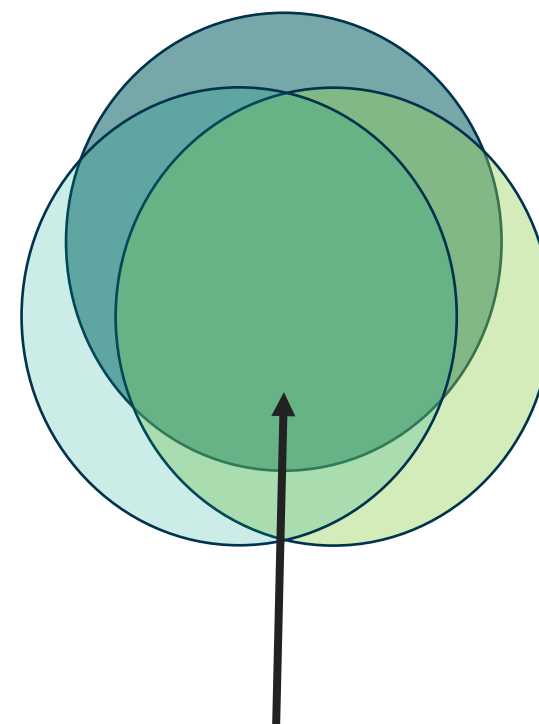

Være en del av løsningen

Et bedre liv

Et bedre liv for mange

Konkurranseskraft og omdømme

Åpenhetsloven

En menneskerettighetslov for næringslivet

Bærekraftsrapportering

Nyttig å vite om kravene

EUs taksonomi

Klassifisering av bærekraftige aktiviteter

5

Særlig om det nye EU-direktivet (CSRD) om rapportering av bærekraft

EU vedtok i 2022 nye regler om bedrifters rapportering om bærekraftsforhold. Direktivet heter Corporate Sustainability Reporting Directive, forkortet CSRD. Direktivet endret EUs regnskapsdirektiv. De nye reglene vil bli innført i Norge fra og med regnskapsåret 2024 - med rapportering i 2025 - for de største foretakene og konsernene.

Et offentlig utvalg har vurdert innføringen i [denne utredningen](#) (regjeringen.no)

Kort sagt går reglene ut på at en del større foretak skal rapportere årlig om bærekraftsforhold. Reglene utdyper hva bærekraftsforhold er, hva man nærmere skal rapportere om og hvordan man skal rapportere. Rapportering skal dessuten bekreftes av revisor.

Reglene vil gjøre at det blir ett, felles rammeverk for rapportering av bærekraftsforhold.

Det du trenger å vite om det nye direktivet Hvem gjelder de nye reglene for? Når gjelder reglene fra? Hva regnes som bærekraftsforhold? Hva skal rapporteringen inneholde? Hvordan skal man rapportere? Skal rapporteringen revideres? Hva er videre fremdrift?

Attraktiv arbeidsgiver

Hva skal til?

- Tenke livssyklus og designfase
- Retningslinjer
- Kunnskap
- Nudging
- Tilrettelegging for ombruk
- Lønnsomhet

Handelsoverenskomsten 2022-2024

Når arbeidet er særlig anstrengende eller ensformig gis anledning til å veksle dette arbeid med annet arbeid etter nærmere avtale.

Partene lokalt kan som alternativ avtale at det istedenfor skal gis pause.

5.3 Lokaler og arbeidstøy

Arbeidstakerne skal så langt det er mulig, ha oppvarmede og hygieniske spiselokaler og garderober med låsbare skap eller skuffer. Når det ikke er mulig skal bedriften, i samarbeid med de tillitsvalgte, finne frem til en hensiktsmessig og praktisk ordning.

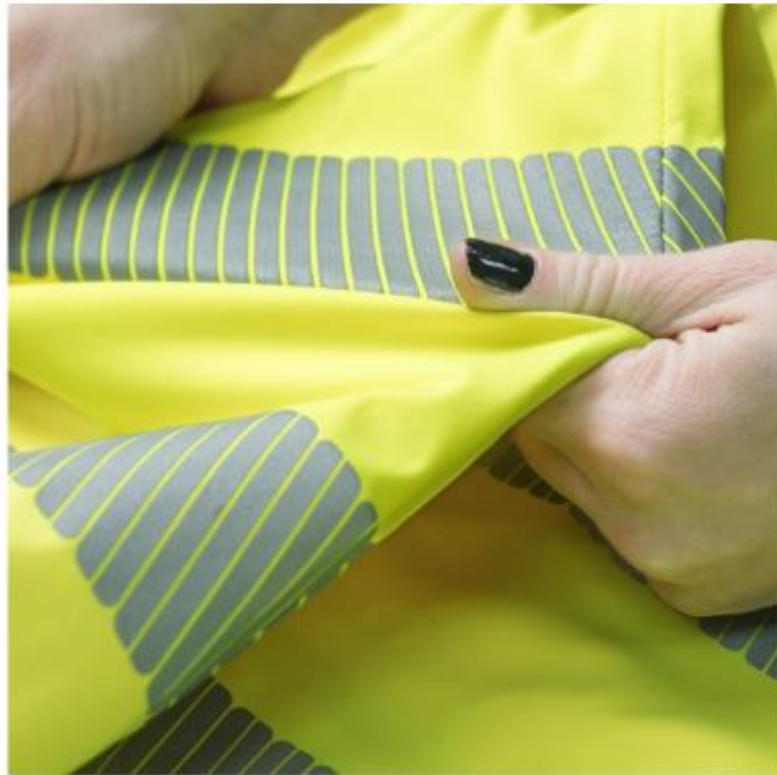
Bedriftens arbeids- og fottøy skal så langt det er praktisk mulig være miljøsertifiserte.

For arbeidstakere med arbeidsoppgaver som medfører spesiell tilsmussing av eller ekstraordinær slitasje på klærne, samt for dem som arbeider under spesielle og vanskelige forhold med hensyn til kulde og trekk, holder bedriften egnet arbeidstøy, som er bedriftens eiendom. Det samme gjelder hensiktsmessig fottøy til arbeidstakere som er utsatt for særlige belastninger.

Arbeidstøy, sko eller uniform som er påbudt av bedriften eller offentlig myndighet, bekostes av arbeidsgiver og er dennes eiendom.

TOOLS

Være problemløser

Konkurranseskraft og omdømme

Stolte ansatte

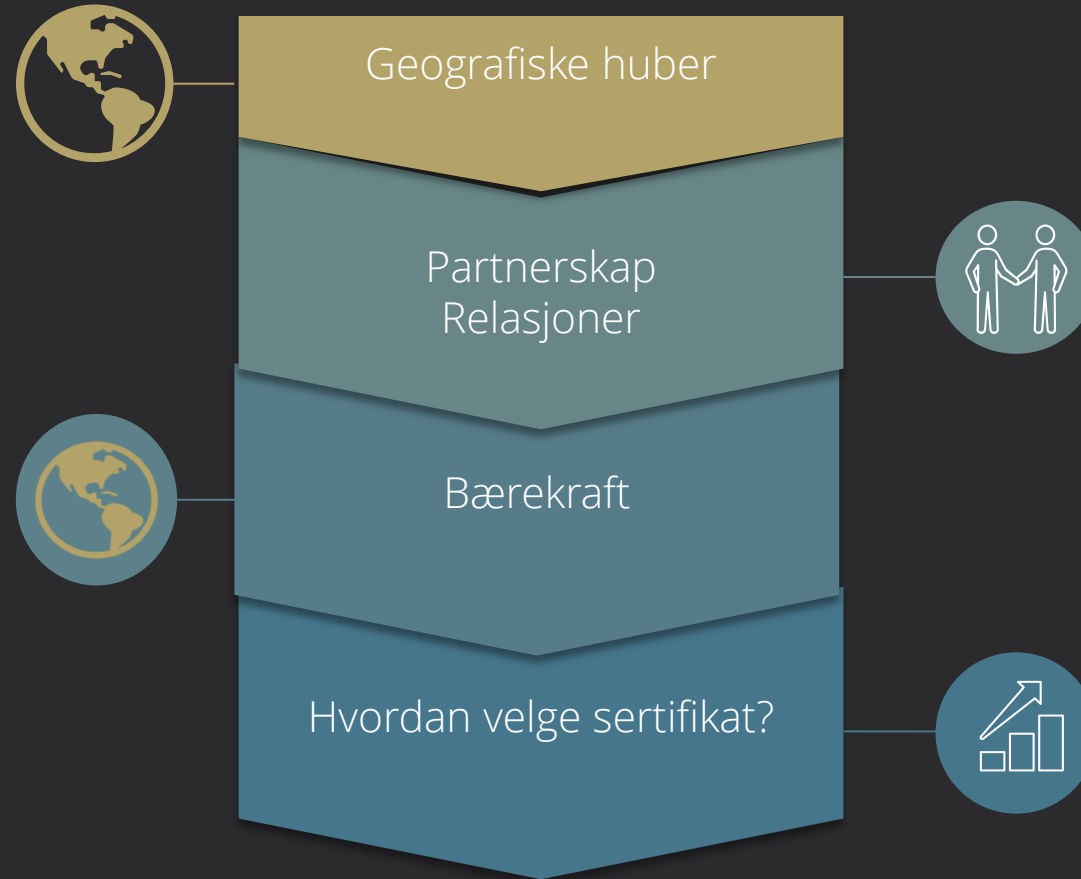
Børre Myklebust
Supply Chain Manager i Sverre W. Monsen AS

SVERRE W. MONSEN

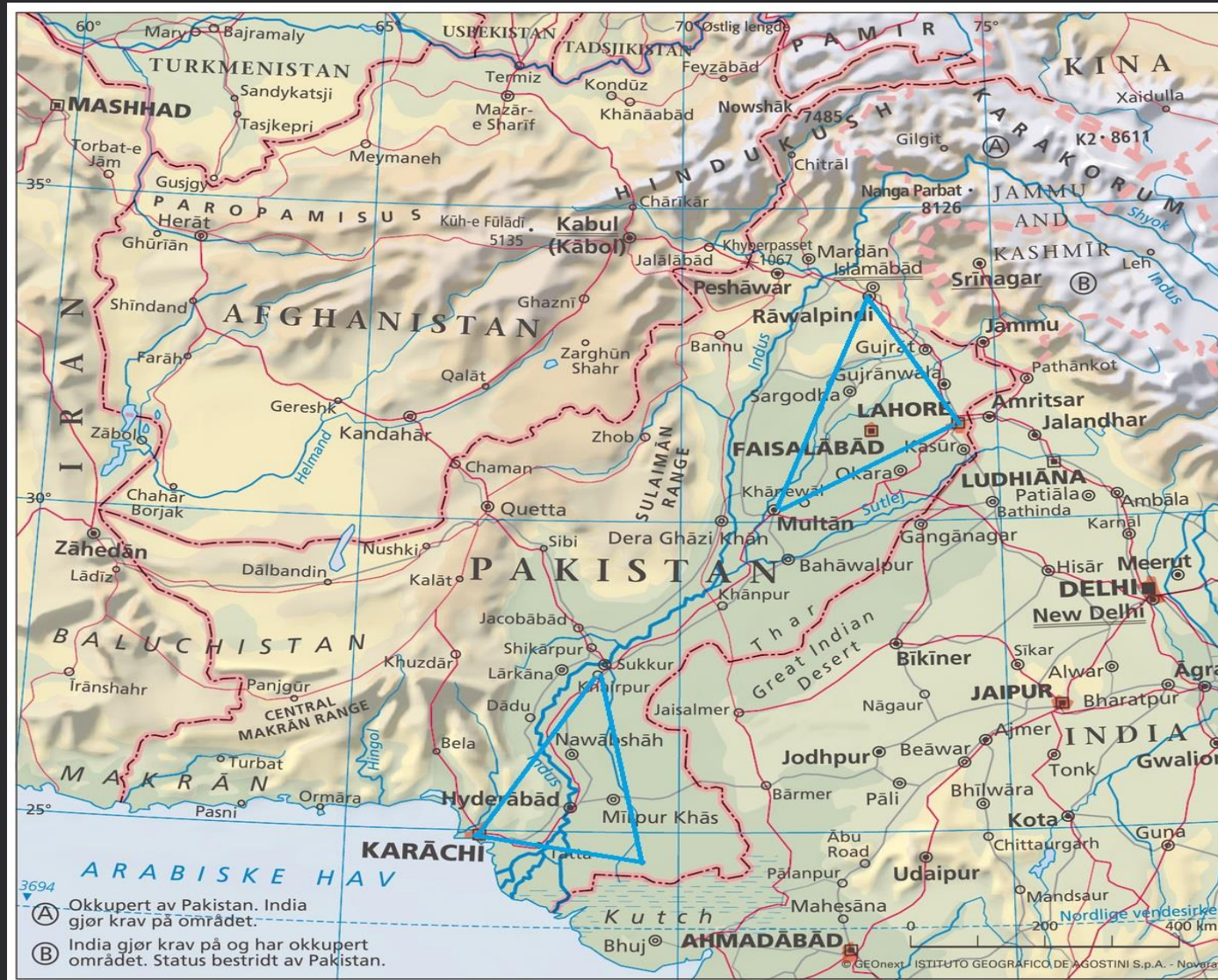
SINCE 1868

Birdeye

Geografiske huber

- Produksjon nær råvare og etterbehandling
- Redusere transport i produksjon
- Samhandling
- Tilgang på Foretrukken bomull (Preferred cotton)

Virgin cotton

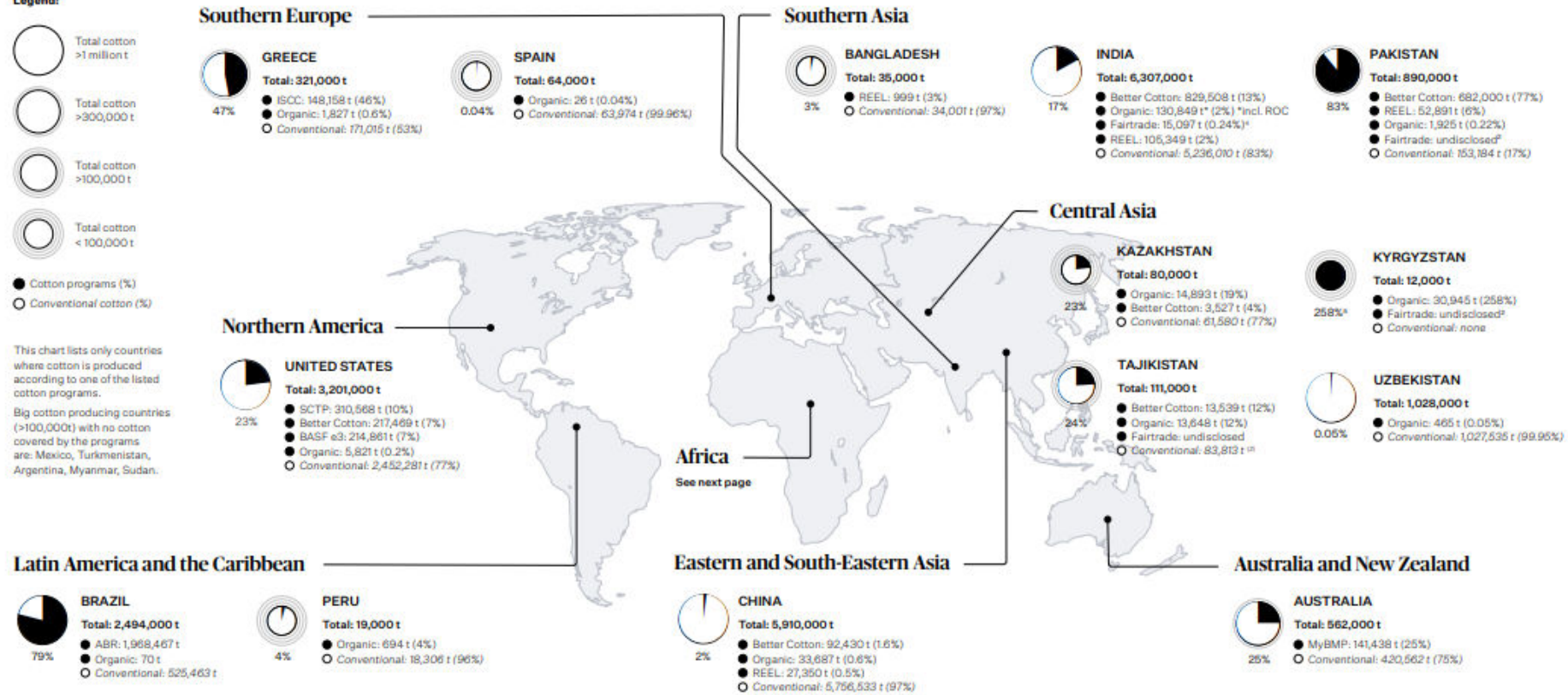
Cotton production by program globally in 2020/21

Legend:

This chart lists only countries where cotton is produced according to one of the listed cotton programs.

Big cotton producing countries (>100,000t) with no cotton covered by the programs are: Mexico, Turkmenistan, Argentina, Myanmar, Sudan.

1 Cotton program-specific data were collected from the programs. Total cotton production data are from ICAC. Conventional cotton volumes were calculated by Textile Exchange. Better Cotton refers here to Better Cotton (excl. equivalents). Better Cotton equivalents are listed separately. Volumes in metric tonnes (t).

2 Fairtrade data are not disclosed on a per-country level due to confidentiality reasons. The volume for all programs in this country does not include Fairtrade cotton and is thus actually slightly higher.

3 Cotton volume covered by the programs as share (%) of the country's total global cotton production volume.

4 The total Fairtrade cotton production in India was 15,097 tonnes in 2020/21, including around 9,813 tonnes of Fairtrade organic.

5 The percentage of a country's cotton that is covered by the cotton programs is derived from the difference between Textile Exchange's reported cotton programs production for that country and the overall cotton production of that country reported by ICAC. In some countries, there is a discrepancy

Partnerskap Relasjoner

- Kulturforståelse
- Tillitsbygging
- Utvikling
- Kontinuitet
- Resultat

Bærekraft

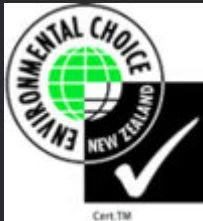
- Gjennom god produksjonsstyring gi fabrikker så gode forutsetninger som mulig for å nå mål. Tenke helhet.
- Redusere sortiment
- Maksimere utnyttelse
- Kvalitet

Hvordan velge sertifikat?

- Strenge krav tilpasset aktuell produksjon
- Stort nedslagsfelt
- Hva krever markedet hjemme?

Vårt valg

<https://youtu.be/wjX3k7vrpKA>

Oppsummering konkrete tiltak SWM

Sosiale sertifiseringer

Sosiale sertifiseringer hos produsenter – sikre levelønn og gode vilkår. Påvirke produsenter til å styrke kvinners stilling på arbeidsplassen

Krav til fabrikkene:

- BSCI
- SA8000
- Sedex
- WRAP

SWM selv er medlem av:

- UN Global Compact
- Amfori (BSCI)
- Etisk Handel Norge

Miljøsertifiseringer

SWM har valgt:

- EU Ecolabel
- Made in Green by Oeko-tex (sertifisering ihht STeP by oeko-tex)

Miljøledelsessystem produsenter:

- ISO 14001

Samarbeid og nettverksbygging

- Samarbeide med myndigheter og næringsliv for å oppnå bærekraftig utvikling i vår bransje – samstemt og enhetlig politikk for bærekraftig utvikling
- Ekspertgruppe DIFI
- Bærekraft BI – utvikler stort nettverk av høy ekspertise
- Etisk handel – ulike fora
- Bærekraft 17
- Norsk Standardkomite
- Svensk Standardkomite
- RISE
- Diverse fagmiljø; forskere
- Formalisert faglig samarbeid med kunder

Ansvarlig forbruk og produksjon

Minimere forbruk - kun tilby tekstiler med lang levetid

- Redusere materialsvinn – teknologiske løsninger (skjæring ol). Metervare i optimal bredde ol.
- Konsolidering og standardisering av sortiment
- Få nye fiber som er utprøvd for bruk i tekstiler til vår bransje. Følger utviklingen. Volumer og tilgjengelighet viktig for fibervalg, ikke bare fiber i seg selv. Få opp volumene.
- Stort fokus på forpakninger, samlasting og transport

Trude Ertresvåg
CSO i Devold of Norway

Rebecca Skram Helgestad
Fagansvarlig i Devold Protection

Miljømerket arbeidstøy

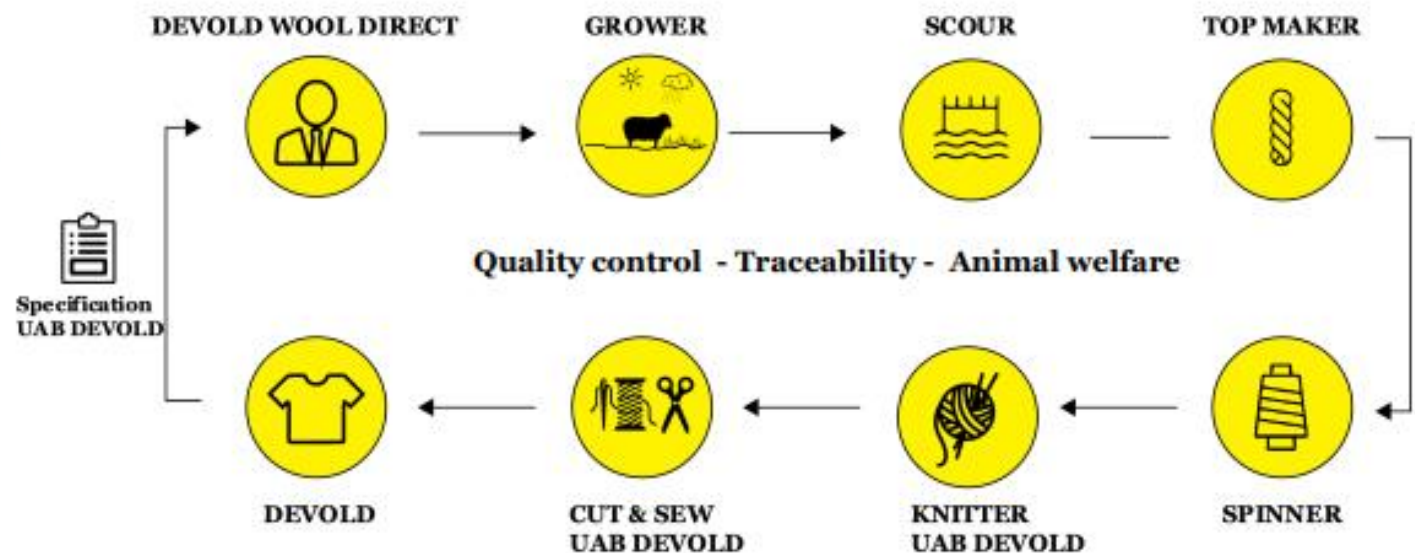
Oslo, 23. november 2023

Rebecca Skram Helgestad, Key Account Manager, Devold Protection rebecca@devold.no

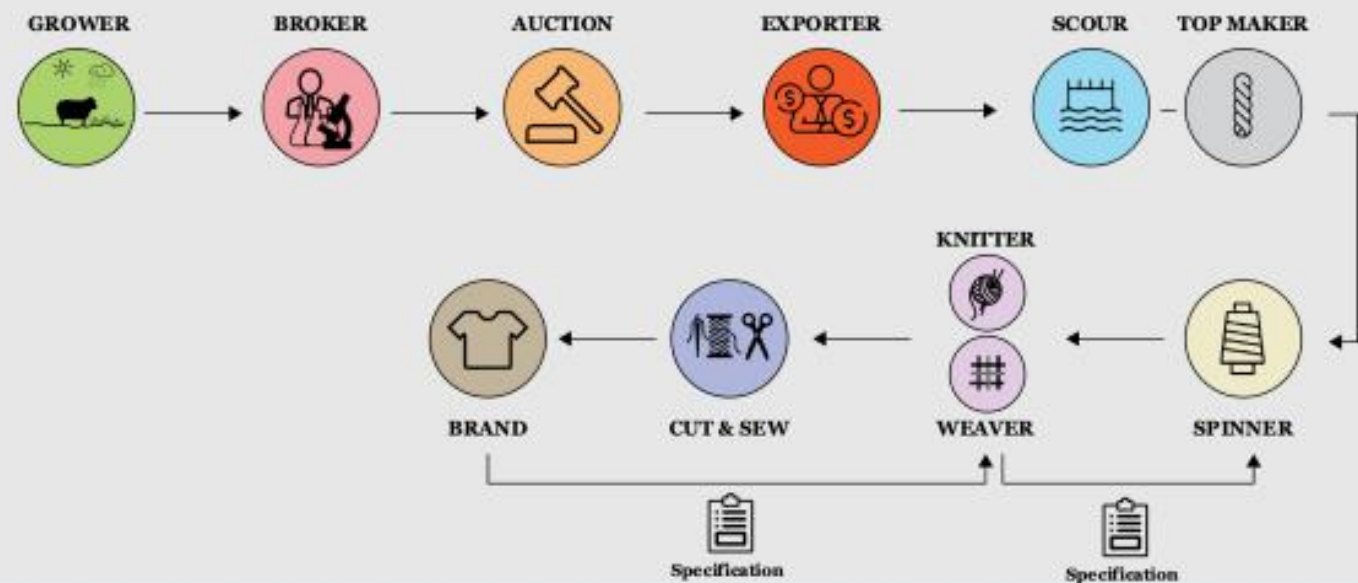
Trude Ertresvåg, Chief Sustainability Officer, Devold of Norway trude@devold.no

DEVOLD

Sheep to shop - Devold's supply chain

The traditional supply chain

Where did this come from, and where will it go next?

..... at Devold we know

Design Philosophy:

- **PURPOSE DRIVEN DESIGN:** There must be a need for the product, or the product is creating a new need - What are the functional needs and requirements of the product?
- **TIMLESS** - longlasting in colours & design
- **CONSTANT ADDAPTION** - Improving our products
- **SAFE & CIRCULAR** - Which chemicals should be designed out or replaced
- **REPAIR** - Can we make it easier for user to repair it themselves
- **UPCYCLE** - Can the design of the product be more modular so individual components can be upgraded or replaced easier.
- **SOURCING** - Can any of the materials be sourced more locally

PROTECTING PEOPLE
– SINCE 1853

FROM COLD

TO WARM

PROTECTING PEOPLE
– EVERYWHERE

De viktigste sertifiseringene vi jobber med:

1

Flamme

2

Lysbue

3

Antistat

Tusen takk!

Spørsmål – diskusjon - innspill

Tusen takk for i dag!

For mer informasjon og hjelp til å stille miljøkrav i anskaffelser, ta kontakt med oss i Miljømerking Norge.

Jorunn Amundgård

Seniorrådgiver anskaffelser
97 53 95 80
ja@svanemerket.no

Tormod Lien

Seniorrådgiver anskaffelser
92 83 79 59
tl@svanemerket.no

Audrun Utskarpen

Senior miljørådgiver
48 19 81 21
au@svanemerket.no

Bård Berdal

Markedsrådgiver
47 90 40 15
bb@svanemerket.no